

Centre on Strategies for Public and Civil Entrepreneurs

Wat is er aan de hand met onze democratie?

Lezing Probus Utrecht 13 maart 2017

Dr. Steven P.M de Waal

@stevendewaal

www.publicspace.nl

Thematische Focus Public SPACE

Meso Governance: Invloed & Impact | Waarden & Missie | Oordeel & Selectie

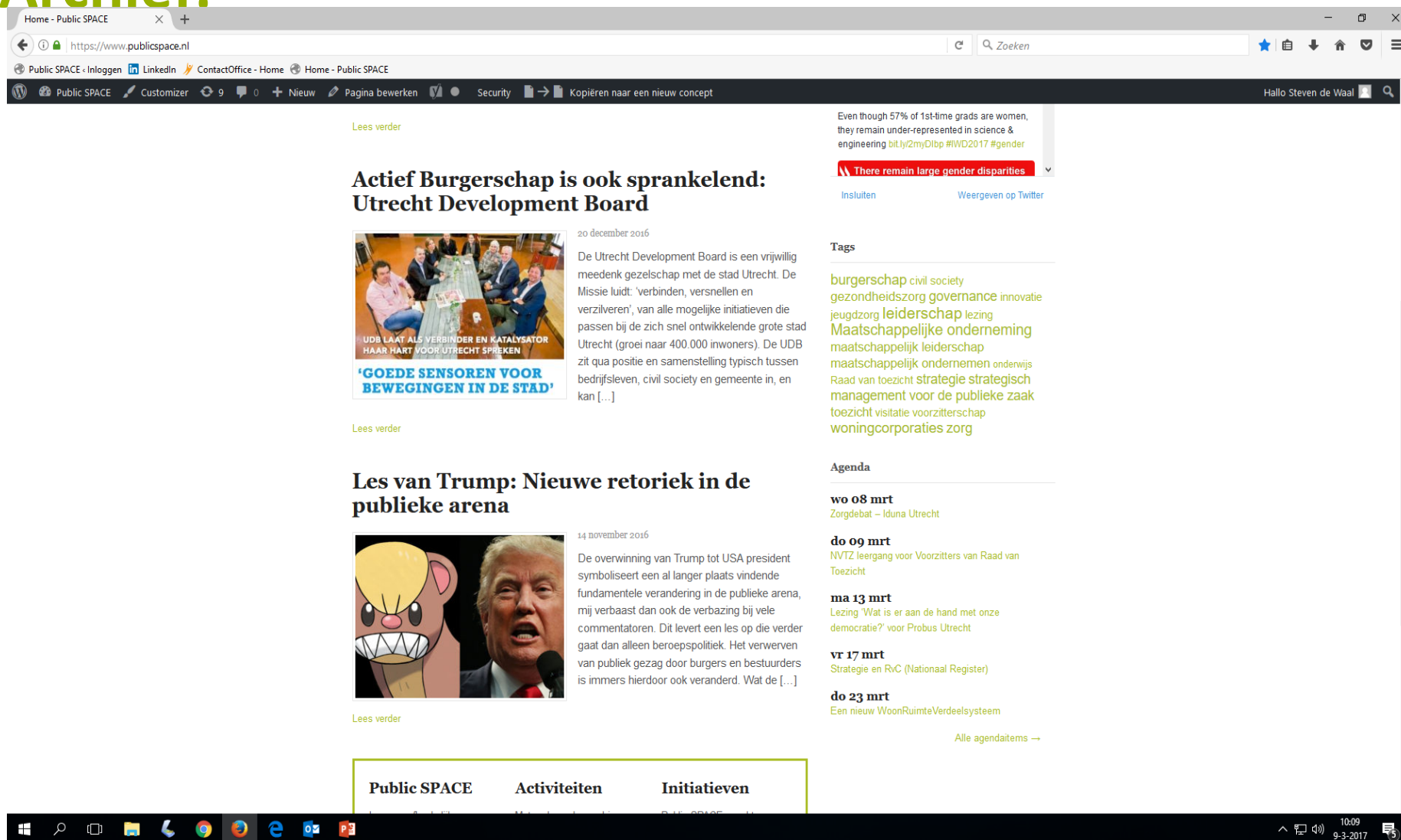
Nationale context: Institutionele orde | Elite-discussie | Sturing publieke arena

Sleuteltermen

Nederlands: Founder 'Maatschappelijke Onderneming' (2000) | Diverse studies zorg: ziekenhuizen (2002), thuiszorg (1998), 1e lijnszorg (2004) | Ontwerper model visitaties woningcorporaties (2006) | Originator 'De Disruptieve Burger' (2015), PolderPaternalisme (2014), ChinaZorg (2011)

Internationaal: Dutch system of Health Care | The Value(s) of Civil Leaders' (proefschrift 2014)

Actieve Website met Agenda, Tweets, Blogs en Archief:

The screenshot shows the Public SPACE website interface. At the top, there's a navigation bar with links like 'Home - Public SPACE', 'Public SPACE < Inloggen', 'LinkedIn', 'ContactOffice - Home', and 'Home - Public SPACE'. Below this is a dark blue header with various icons and the text 'Hallo Steven de Waal'. The main content area features two news articles. The first article, 'Actief Burgerschap is ook sprankelend: Utrecht Development Board', is dated 20 december 2016 and includes a photo of a group of people around a table. The second article, 'Les van Trump: Nieuwe retoriek in de publieke arena', is dated 14 november 2016 and includes a photo of Donald Trump. To the right of the articles is a sidebar with a tweet about gender disparities, a 'Tags' section with various keywords like 'burgerschap', 'civil society', and 'governance', and an 'Agenda' section listing events such as 'wo 08 mrt Zorgdebat - Iduna Utrecht' and 'do 09 mrt NVTZ leergang voor Voorzitters van Raad van Toezicht'. At the bottom, there's a footer with the text 'Public SPACE Activiteiten Initiatieven'.

Mijn relevante achtergrond

- a. **Ondernemer, bestuursvoorzitter eigen onderneming & Strategie Consultant**, m.n. in maatschappelijke ondernemingen en overheid **(1985-2004)**
- b. **Vrijwilliger in de politiek: PvdA**, met name lid **Partijbestuur (2000-2005)**, voorzitter **Advies over Zorgstelsel (2005)**, **Campagne rond Nr 1 Eerste Kamerlijst (2010)** en **lijstduwer (2017)**
- c. **Promotie: Value(s) of Civil Leaders (2014)**
- d. **Actief Burger**, m.n. in stad Utrecht en via **Public SPACE** landelijk

Public SPACE DenkNetwerk. Missie: “*Creating Winning Strategies for the Common Good*”

Centre on Strategies for Public And Civil Entrepreneurs

Hoofdthema: Bevorderen Actief
Burgerschap en (Maatschappelijk)
Ondernemerschap

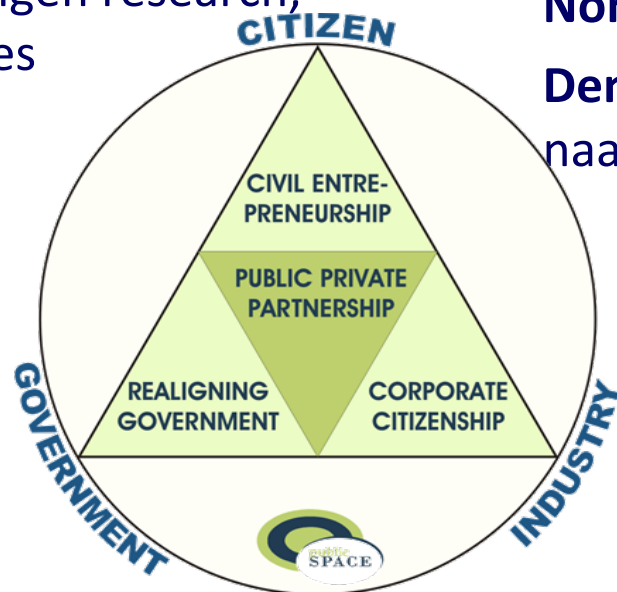
Middelen: Actieve website, social media,
debatbijdragen, lezingen, congressen,
boeken/publicaties, eigen research,
eigen debatten, studies

**Opgericht 2001, zelfstandige stichting
2004**

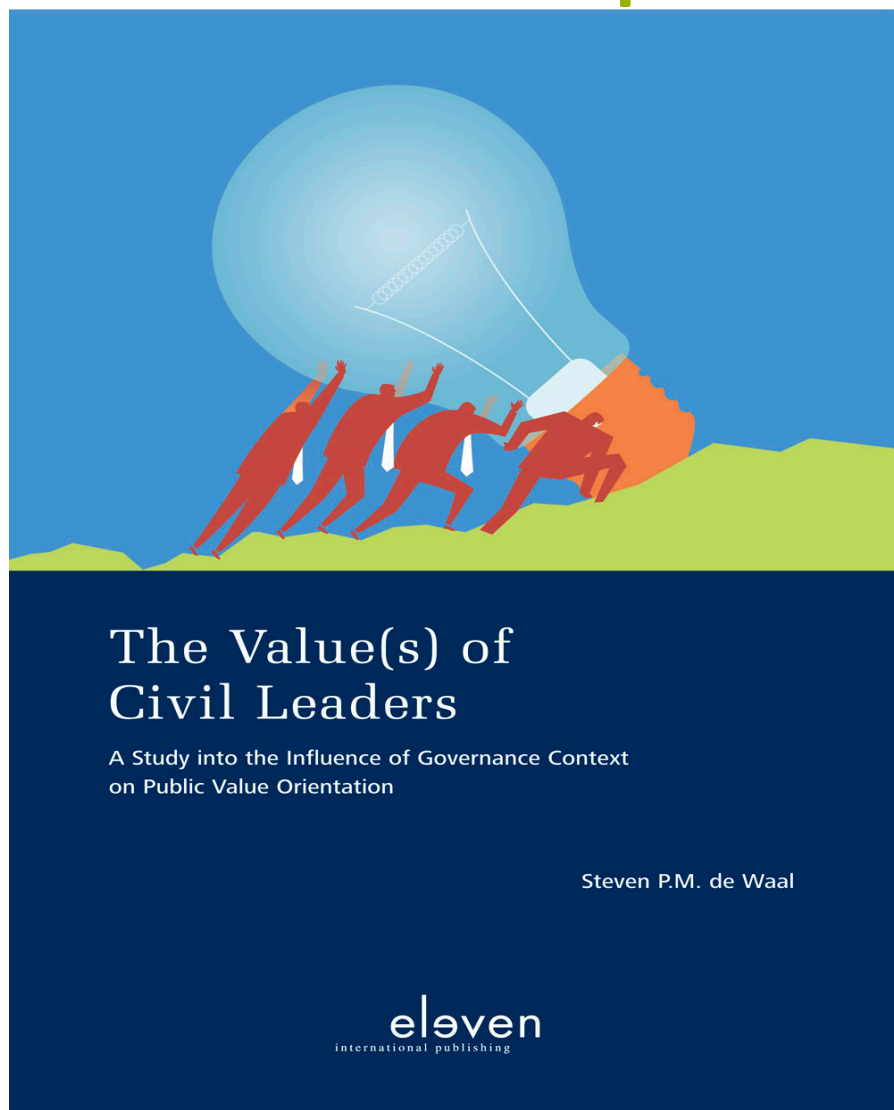
Onafhankelijk: Geen externe financiers
of opdrachtgevers; geen
compromisteksten

Nonprofit: Niet winst- of subsidiegericht

DenkNetwerk: Per casus/issue op zoek
naar beste expertise en meningen

Laatste boeken op hoofdthema's (2014 en 2015):

HOOFDLIJN

De democratie verandert

GOEDE Nieuws: Democratie & politiek volgen hierin de revolutie bij de burger: *'Niet de democratie in problemen, maar de gevestigde politieke partijen'**

SLECHTE Nieuws: Verliezen we hierdoor aan:

- Rationaliteit?
- Doordachtheid? Deskundigheid?
- Bindend vermogen?

[Hangt van analyse van de traditionele werking van de Nederlandse democratie af; veel heersende mythes]

*Citaat uit FD dd. 11.03.17; = de definitie van disruptie!

De opkomst van de disruptieve burger

Introductie door Public SPACE: (ook hier: bestuurders zien het vaak als laatste):

FD Augustus 2015, meest gedownload artikel in die maand

Disruptie is belangrijkste term in strategieliteratuur

Concurrentie tussen platforms, ten koste van 'pipeline'-ondernemingen*

Disruptie: Huidige definitie: Innovatie van buiten reguliere markt via rechtstreekse toegang tot doelgroep, inschakelen ruilmacht en hun wensen

'CEO's zien het als laatste'

Kenmerken:

- Gebruik grote informatie- en communicatiekracht 'at the fingertip', wereldwijd, massaal bereik (Industriële Revolutie 3.0)
- Succesfactoren platforms: sympathie, community, toegang, hands on service, eigen regie gevoel
- Nieuw is enorme directe ruilcapaciteit
- Bezit is niet langer voorsprong, vaak achterstand (voorbeelden Uber en Airbnb)

**Klassiek model: van input, throughput naar output = producten en diensten*

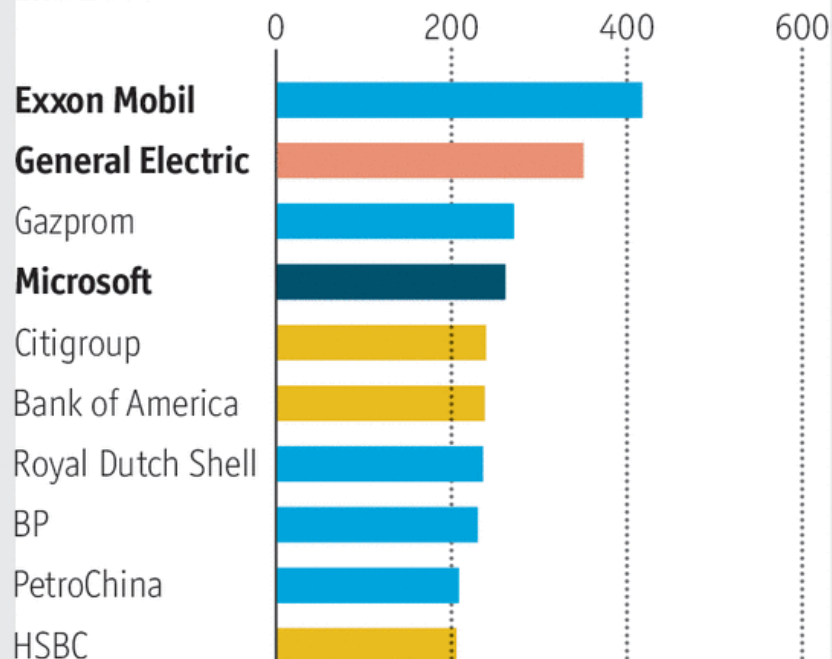
Opkomst ondernemingen met Platform-functie

A virtually new world

World, largest listed companies by market capitalisation, \$bn

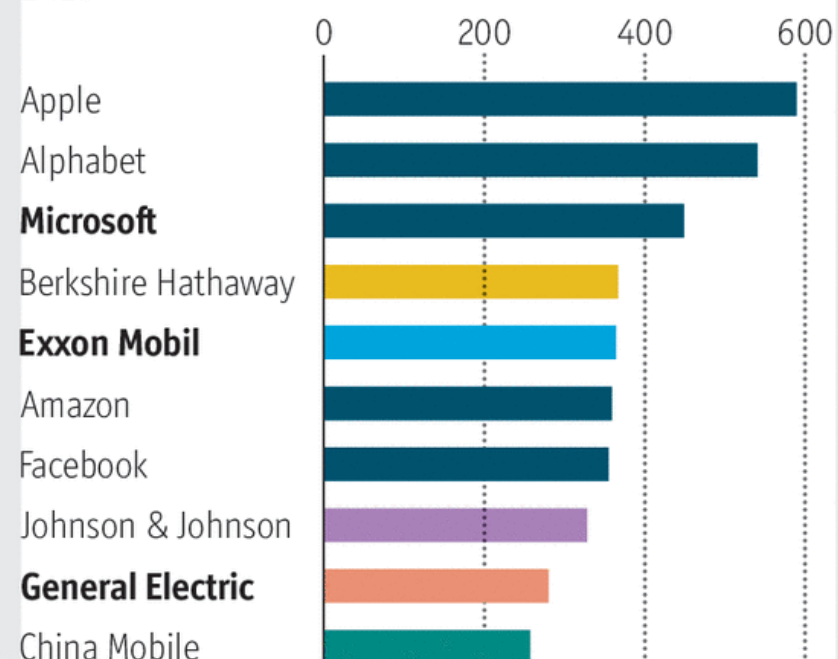
Sector: ■ Energy ■ Financials ■ Health care ■ Industrials ■ IT ■ Telecoms

End 2006

Source: Bloomberg

2016*

*At August 24th 2016

Economist.com

The Disruptive Citizen

Main cause: Revolution in ICT (Information & Communication & Media)- technology.

Main characteristics:

- ***Smart:*** Enormous, still increasing computing power
- ***Small and Mobile:*** Close to Person, 'Everywhere at hand'
- ***Not just data, also media:*** Real time & Face-contact
- ***Mass use and expected:*** Connection and community, anywhere, anytime

Its not just technology ('stupid'), it is its combination with worldwide & mass reach and use and its impact on power and mentality of all citizens: social technological revolution!

**Deze technologische
revolutie leidt tot een
revolutie in mentaliteit
en machtsmiddelen van
burgers!**

Grote impact op publieke sector en politiek

- a. **Sneller, krachtiger onderlinge spontane organisatie:** opkomst burgercollectieven, ook, maar niet alleen als protest naar politiek
- b. **Medezeggenschap al weggegeven**
- c. Publieke opinie voor het eerst werkelijk **publiek (16 miljoen journalisten)**
- d. **Toekomst aan co-productie:** meedoen volgens eigen competenties en voorwaarden
- e. **Druk op vertegenwoordigende democratie:** opinies niet langer via debat; data en kennis niet langer via instituten (CPB!)
- f. **Gewenning aan toegang, informatie, 'meedoen'.** Bijpassende verwijten: arrogant, regentesk, geïsoleerd, bureaucratisch
- g. Grootste probleem cultuur, niet van burger, van bestuurlijke elite: **polderpaternalisme**

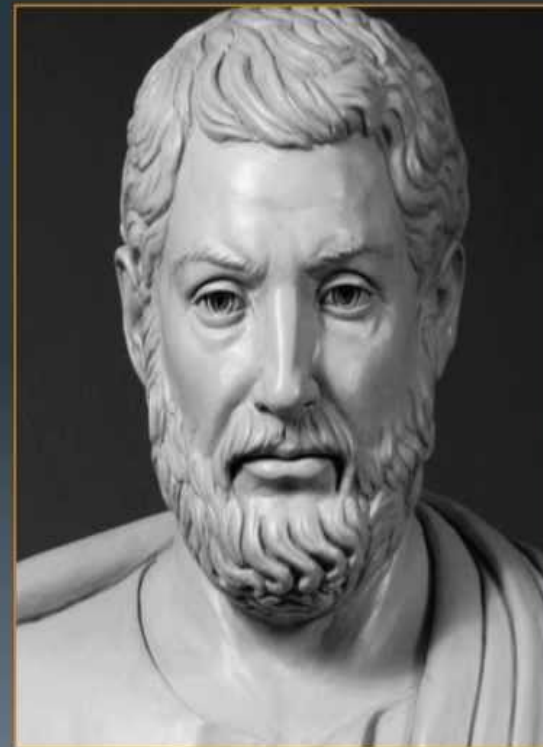
ISSUES

- Van indirecte naar directe democratie:
 - Atheense democratie?
 - 1 les alvast: Demagogen
 - Past onze politiek zich al aan?
 - Hoe goed was onze NL indirecte democratie?

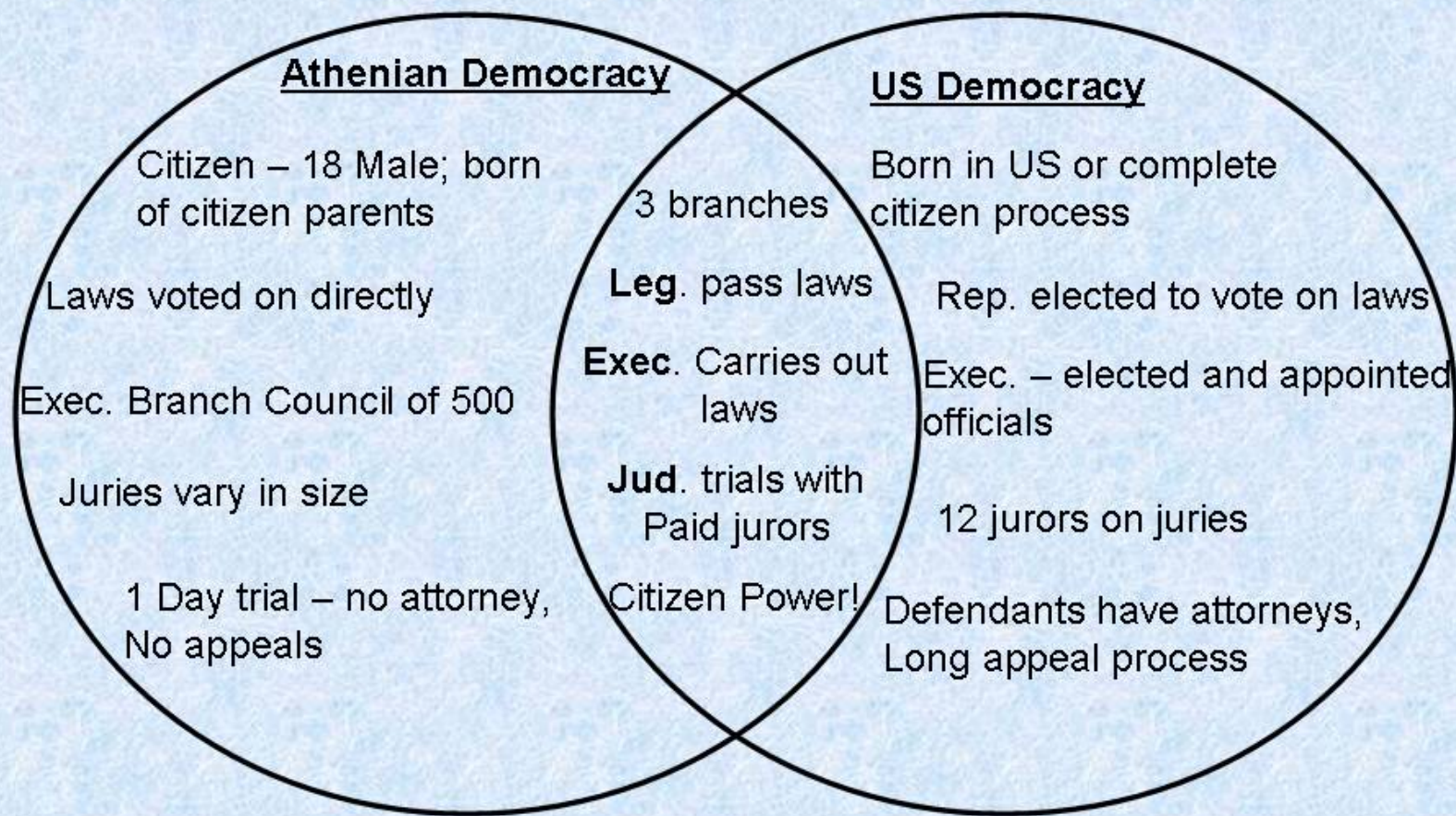
De 'democratie' (509 v.Chr.)

- Cleisthenes voerde de directe democratie in:
 - Alle belangrijke besluiten werden voortaan door de volksvergadering genomen.
 - Alle vrije, Atheense mannen boven de 18 jaar mochten deelnemen aan de volksvergadering.

Wat is een indirecte democratie?

Athenian vs US Democracy

Bewijs van nieuwe retoriek door succes Trump

Wat blijft er over als vrijwel alle klassiek strategische variabelen van Trump t.o.v. Hillary Clinton zwakker waren?

Daarvoor kunnen we het beste te rade gaan bij een filosoof van 2300 jaar geleden: **Aristoteles**

Hij analyseert 3 factoren voor succesvolle retoriek:

- **Ethos** (het gezaghebbend verband tussen spreker en onderwerp)
- **Pathos** (het bespelen van de emoties bij het publiek)
- **Logos** (de kracht van argumenten en een goede redenering)

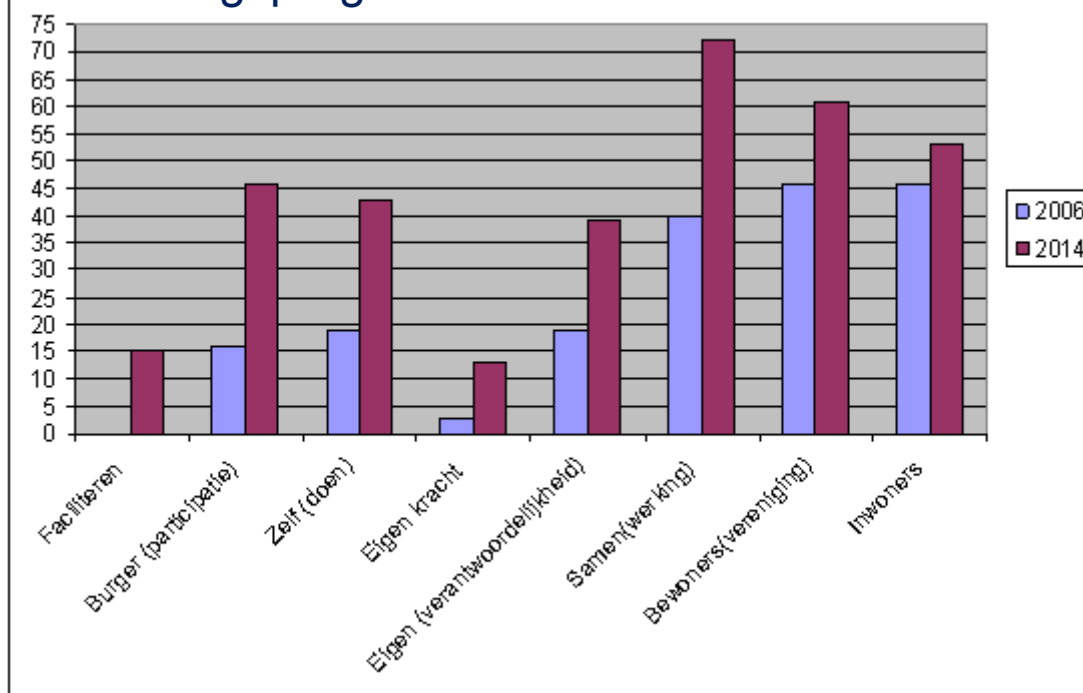
Clinton scoorde (net als merendeel NL politici) vooral op de 3^e factor

Trump scoorde niet alleen op de 2^e zeker ook op de 1^e factor

Toenemende aandacht om politieke procedures aan te passen (terecht antwoord op disruptie)

Tabel 2: Hoe scoren de vijf vormen van democratie op de vijf democratische aspecten?

Analyse van aandacht in verkiezingsprogramma's:

Democratisch aspect	Burger-participatie	Lokaal referendum	Overheids-participatie	Lottocratie en deliberatieve fora	Participatief begroten
Inclusie					
Burgerlijke vaardigheden & deugden					
Invloed					
Deliberatie					
Legitimiteit					

Evaluatie van NL indirecte democratie

POSITIEF

- Veel OSM, snel schakelen, elkaar kennen
- Verkiezingen zijn geplande onderbreking van voortgaand (net-)werk
- Voordelen van Polder:
 - Tijdig vooruitkijken
 - geen extreme standpunten
 - consensus zoeken
 - geen overheid die domineert

NEGATIEF

- Erg met elkaar bezig, Dorp Den Haag
- Weinig frisse startups. Velen zijn al getraind in dominante cultuur
- Nadelen van Polder: Alles is afgestemd en afgemeten, nergens fris of contrair of strategisch geluid
- Intern rationeel ogende compromissen, zijn het extern of in praktijk vaak niet
- Worden vanuit Paternalisme vaak wel verplicht opgelegd
- Veel beleidspraat, weinig correcties op persoonlijk falen

Afsluitend: Kijk door huidige politieke mythes heen

- **Beetje 'dom':**
 - Participatiesamenleving** = Pleonasme
- **Populisme** = Aanduiding iedere democraat, tenzij programmatisch gedefinieerd; vaak scheldwoord vanuit zittende macht voor nieuwe toetreders
- **Kijk naar Oekraïne referendum** = Foute vraag, foute adressant

Deliberatieve directe democratie moeten we nog leren

Nieuwe offspring nodig (beetje Klaver); Huidige generatie politici (inclusief Wilders) verkeerd geleerd

Politieke Partijen wel aan het veranderen (social media, g.o.v., interne democratie)